

— Уладзімір Фёдаравіч, пачатак 90-х гадоў у Беларусі пазначыўся фарміраваннем новай сеткі ўстаноў культуры — у галіне народнага мастацтва. Менавіта тады раптам (і на дзіркаўным узроўні таксама) усвядомілі неабходнасць звароту да нашых каранёў, народнага мастацтва і рамёстваў, якія спрадзеку былі ўласцівыя беларускай зямлі. І можна сказаць, што праз 10 год адбыліся значныя зрухі ў вывучэнні і аднаўленні башкоўскай спадчыны. Што можа стацца асноўным кірункам далейшага развіцця сферы культуры? Якія тут перспектывы?

— Мушу зазначыць, што і сёння фарміруюцца ўстановы культуры якасна новага зместу. Толькі летась былі адчыненыя 4 сельскія дамы рамёстваў у Брэсцкай, Віцебскай, Магілёўскай, Гродзенскай абласцях і некалькі школ народнай творчасці: Зубкоўская дзіцячая школа рамёстваў у Кленскім раёне Мінскай вобласці і школа народнай творчасці ў аграгарадку Амелінінскі Івацэвіцкага раёна Брэсцкай вобласці.

Між іншым, на базе буйных сельскіх дамоў (цэнтраў, палацаў) культуры арганізаваныя 44 пляцоўкі філарманічнага і тэатральнага абслугоўвання насельніцтва, у тым ліку 38 пляцовак непасрэдна ў аграгарадках.

Прэчым, новаўвядзены, я б сказаў, рознакатарныя. Калі ў аграгарадках мы ўкараняем новыя тэхналогіі — камп'ютэрызаваны 164 буйныя сельскія бібліятэкі, якія падключаны да сеткі Інтэрнет, стварам філіялы і класы дзіцячых школ мастацтваў з рознымі кірункамі творчасці дзяцей, то дзесяці мусім аднаўляць і перасоўныя ўстановы арганізаванай культуры, такія як аўтаклубы, аўтобусы-бібліятэкі, перасоўныя відэакомплексы.

Прадуцтваем аднаўленне ў кожным рэгіёне да 5 аб'ектаў гісторыка-культурнай і прыроднай спадчыны — каб пасля пазнацца фарміраваць на іх базе культурныя цэнтры альбо сядзіба-эпіграфічныя комплексы і турыстычныя маршруты. Летась работы вяліся на 9 такіх аб'ектах, 5 з іх знаходзяцца ў Мінскай, 2 — у Брэсцкай, па адным у Магілёўскай і Віцебскай абласцях. Як вядома, развіццё турызму — адна з прыярытэтных сфер. Мы з молай заахвочваем умоў для развіцця

Легенды пра народ і звычаі, фальклор і паганні, спевы ды танцы ва ўсе часы не толькі існавалі на нашай зямлі. Навукоўцамі даследаваліся вытокі характару і майстравітасці беларусаў, шукаліся звесткі з гісторыі мастацтваў. А разам з тым — фарміраваўся светапогляд чалавека. І якая б эпоха не надыходзіла, яна, абавіраючыся на лепшае з таго, што было, імкнулася сцвердзіць нешта сваё. У культуры людзей не тое што кожнае стагоддзе — дзесятак гадоў быў нечым адметным...

Сёння наша гутарка — з міністрам культуры Беларусі Уладзімірам МАТВЕЙЧУКОМ.

Нашы культурныя каштоўнасці

капітальнага рамонту. Сярод іх музеі ў Асіповічах, Браславе, Брагіне, Смартоні. Мадэрнізацыя сістэмы фондасховішчаў патрабуе ў Віцебскім абласным краязнаўчым музеі, Валкавыскім ваенна-гістарычным музеі імя П. Баграціна, Музеі-майстэрні З. Азгура ў г. Мінску і некаторых іншых.

Мы маем намер перадаць у камунальную ўласнасць філіялы Нацыянальнага мастацкага музея — музея В. Бялыніцкага-Бірулі — у праўленне культуры Магілёўскага аблвыканкома, архітэктурнага комплексу ў вёсцы Галышаны — Ашмянскаму раёну Гродзенскай вобласці і філіялы Дзяржаўнага музея гісторыі беларускай літаратуры ў вёсках Плябань і Гарадок Маладзечанскаму раёну.

Шмат працы і па іншых напрамках. Так, у адпаведнасці з даручэннем прэм'ер-міністра С. Сідорскага да ліпеня 2007 года плануецца ажыццявіць комплекс росцарашчальных работ па падрыхтоўцы Спас-Прыбрайскай царквы ў г. Паліцку да ўстаноўкі рэлі-

іека. Большасць з іх (88,2 працэнта) складаюць спецыялісты з вышэйшай і сярэдняй спецыяльнай адукацыяй. Лічыць, на мой погляд, красамоўныя. Але натуральна, што самы высокі паказчык адукаваных кадраў ва ўстановах культуры і мастацтва г. Мінска (94 працэнта) і Гродзенскай вобласці (каля 92 працэнтаў) — гэта вышэй за рэспубліканскі ўзровень. А самы нізкі — у Віцебскай і Гомельскай абласцях (86,5 і 82,4 працэнта адпаведна). Найбольш практыкаў — у Талачынскім раёне Віцебскай вобласці (58 працэнтаў).

Між іншым, летась упершыню ВНУ і сярэднія спецыяльныя навучальныя ўстановы галіны выканалі ўсе планавыя заданні прыёму, павялічылася колькасць тых, хто атрымлівае адукацыю на платнай аснове, стала ўдвая больш перакурснасць па ўніверсітэце культуры і мастацтваў, прынятых на мэтавую форму парыхтоўкі кадраў.

Але жыццё не спыніў на месцы, неабходна адкрываць новыя спецыяльнасці і спецыялізацыі. Так, у

Але падаўненне кніжнага фонду — праблема з праблема. Толькі ў адным, 2006 годзе, у 17 раёнах краіны не выдаткоўвалася ніводнага рубля з мясцовага бюджэту на закупку кніг.

Ёсць яшчэ шмат пытанняў па аўтаматызацыі цэнтральных бібліятэк, капітальным рамонтэ, набыцці тэхнічных сродкаў.

Хочацца сказаць і пра галоўнае. Сёлета пачалася праца па падрыхтоўцы новай рэдакцыі закона «Аб бібліятэчнай справе ў Рэспубліцы Беларусь», якая патрабуе абнаўлення і нарматыўнай базы. Будзь перапрацаваны і «Тыповыя правілы карыстання бібліятэкамі», і іншыя дакументы. Карыстаючыся выпадкам, звяртаюся да ўсіх работнікаў упраўленняў, аддзелаў культуры, бібліятэк краіны прыняць самы актыўны ўдзел у падрыхтоўцы і абмеркаванні загадных дакументаў, свае прапановы даслаць у рабочую групу Міністэрства культуры.

— Яшчэ адна характэрная 2007-га: гэта літаратурны год Купалы і

Не лішне было б, каб упраўленні культуры аблвыканкомаў, Мінгарвыканкома планавалі сродкі на пастаноўку новых спектакляў у тэатрах мясцовага падпарадкавання. Міністэрства культуры не мае магчымасці падтрымліваць усе тэатры краіны. Разам з тым, сістэма дзяржаўнага заказу на пастаноўку спектакляў патрабуе свайго ўдасканалення. Адбіраць спектаклі мэтазгодна на конкурснай аснове, аддаючы прыярытэт беларускай тэматыцы і беларускім аўтарам.

— Культура — гэта той падмурак, на якім можна будаваць сярброўскія адносіны з іншымі краінамі. Якія міжнародныя праекты будучы рэалізаваны ў бліжэйшы час?

— Сёння міністэрства мае адкрытыя дагаворныя адносіны з 19 краінамі Еўропы, Азіі, Афрыкі і Лацінскай Амерыкі. Мы працягваем фарміраваць дагаворную базу міжнароднага культурнага супрацоўніцтва.

Летась у жніўні Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь падпісаў распрацаваны міністэрствам Указ «Аб зацвярджэнні Канвенцыі аб ахове і захаванні разнастайнасці форм культурнага самавыяўлення». Падпісана міжуралава пагадненне аб культурным супрацоўніцтве з Паўднёва-Афрыканскай Рэспублікай і міжведамасны пратакол з Федэральным агенствам па культуры і кінематографіі Расійскай Федэрацыі. Можа, не ўсе яшчэ ведаюць: па прапанове беларускага боку вырашана абвясціць 2009 год годам культуры Рэспублікі Беларусь у Расійскай Федэрацыі, а 2010 год — годам культуры Расійскай Федэрацыі ў Рэспубліцы Беларусь.

Варта згадаць і тое, што ўпершыню ў гісторыі двухбаковых адносін праведзены Дні культуры Беларусі ў Ліване. Выступленні Беларускага дзяржаўнага ансамбля «Песніры», артыстаў заслужанага калектыву Рэспублікі Беларусь Дзяржаўнага ансамбля танца Беларусі і салістаў-інструменталістаў адбыліся ў Бейруце, Трыпалі, Сайтэзе.

Працягваючы традыцыю развіцця сярброўскіх адносін, у верасні ў Беларусі адбыліся Дні культуры Кітая. Выступленні кітайскіх артыстаў паспяхова прайшлі ў Мінску і Віцебску.

актыві. Як вылада, развіццё турызму — адна з прыярытэтных сфер. Мы з мэтай забеспячэння ўмоў для развіцця сельскага культурнага турызму сумесна з Міністэрствам спорту і турызму распрашвалі і зацвердзілі Рэкамэндацыі аб парадку стварэння і функцыянавання сельскіх сядзібна-этыграфічных комплексаў. Дакумент даволі неабходны энтузіястам, якія хочаць і могуць працаваць на аднаўленні культурнай спадчыны і яе прапагандае сярод гасцей нашай краіны.

— Уладзімір Фёдаравіч, самым значным дасягненнем мінулага года сталі адкрыццё новага будынка Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі і новага корпуса Нацыянальнага мастацкага музея Беларусі. Што чакаеца сёлета?

— Адкрыццё 16 чэрвеня з ўдзелам Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь А.Лукашэнкі новага будынка Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі ў сталіцы — яркая падзея мінулага года. Ужо сёння чытачамі бібліятэкі з'яўляюцца звыш 42 тысяч чалавек. Штогодзень сотні людзей наведваюць бібліятэку ў якасці турыстаў.

5 снежня мінулага года з удзелам Прэзідэнта краіны быў адкрыты новы корпус-прыбудова Нацыянальнага мастацкага музея Рэспублікі Беларусь. Пасля 20-гадовага перапынку ў музеі з'явілася пастаянная экспазыцыя старажытнабеларускага і сучаснага мастацтва беларусаў, а таксама ўпершыню адчыніліся залы захаднееўрапейскага мастацтва і краін Усходу.

Акрамя згаданых аўважных падзей года можна прыгадаць і тых, што прайшлі, можа, не так гучна, але былі адрэны беларусамі: адчыніліся новыя ўстановы культуры — Гомельскі абласны музей ваеннай славы, Крупскі краязнаўчы музей і музей-сядзіба “Дзяржынава” ў Мінскай вобласці, музей Тадэвуша Касцюкі ў Івацэвіцкім раёне Брэсцкай вобласці. Адкрыліся філіял Мемарыяльнага комплексу “Брэсцкая крэпасць-герой”, экалагічны музей — філіял Нацыянальнага Полацкага гісторыка-культурнага музея-запаведніка, мастацкая галерэя — філіял Студзкага краязнаўчага музея, Палескі драматычны тэатр у г. Пінску.

У гэтым годзе мы плануем пашырыць экспазыцыйны і выстаўачныя плошчы ў Барысаўскім дзяржаўным аб'яднаным музеі, Івацэвіцкім краязнаўчым, Дзяржаўным музеі прыроды і экалогіі. Яшчэ 35 працэнтаў існуючых музейных памяшканняў патрабуюць

комплекс рэстаўрацыйных работ па падрыхтоўцы Спасы-Праабражэнскай царквы ў г. Полацку да ўстаўнага рокі Прападобнай Еўфрасінні Полацкай.

Сёлета сумесна з аб'яўкамі нам трэба завяршыць распрацоўку мерапрыемстваў па захаванні аб'ектаў гісторыка-культурнай спадчыны ў аграпарках, сярод якіх былыя сядзібы Вітаўта Брацлаўскага раёна Віцебскай вобласці і Паларок Ваўкавыскага раёна Гродзенскай вобласці, сядзібна-паркавы комплекс Грудзінаўка Быхаўскага раёна Магілёўскай вобласці, а таксама палаца-паркавы ансамбль у вёсках Скокі, Новыя Пяскі, г.п. Ружаны, вёскі Новае Беражное Брэсцкай вобласці, сядзіба ў вёсцы Гальніка Клецкага раёна Мінскай вобласці.

Вялікія планы на ўсю пяцігодку. Так, толькі на рэканструкцыю і аднаўленне гісторыка-культурных каштоўнасцей неабходна ашукань каля 500 млрд. рублёў. Пра гэта гавораў намеснік прэм'ер-міністра Беларусі Аляксандр Косінец на пасяджэнні Прэзідыума Савета Міністраў, дзе разглядаўся ход выканання Праграмы рэканструкцыі і тэхнічнага перааснашчэння дзяржаўных тэатраў Рэспублікі Беларусь.

Працягваецца рэканструкцыя Ленінскага амфітэатра ў г. Віцебск. Работы выдшу ў аздавальнасці з графікам правядзення работ і завяршэнне іх плануецца да 15 чэрвеня 2007 г.

Міністэрствам культуры сумесна з спецыялістамі распрацавана спецыфікацыя на закупку гукаўзмацняльнай апаратуры, асвятляльнага абсталявання і светалюднага экрана. Праведзены тэндар па закупцы вышэйназванага абсталявання і зараз заключаны дагаворы на пастаўку, агульнае кошт складала 8,1 млрд.руб. Закупка абсталявання забяспечана фінансаваннем у п'юным памеры, у тым ліку 6 млрд. руб. выдзелены ў аздавальнасці з распараджэннем Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь.

Значныя сродкі запатрабуюцца таксама на рэканструкцыю кінатэатраў краіны.

— На выніковай калегіі міністэрства, якая адбылася ў студзені, шмат гаварылася пра недахоп кваліфікаваных кадрў — ці чакаюцца змены ў працы ВНУ, адкрыццё новых спецыяльнасцей, альбо п'юныя захады па замцаванні маладых спецыялістаў на месцах?

— У сістэме міністэрства зараз звыш 9 тыс. устаноў культуры і мастацтва, у якіх працуе 46,6 тыс. чала-

Але жыццё не стаіць на месцы, неабходна адкрываць новыя спецыяльнасці і спецыялізацыі. Так, у Брэсцкім дзяржаўным музычным каледжы з'явілася новая спецыяльнасць — “Мастацтва эстрады”, у Беларускам дзяржаўным універсітэце культуры і мастацтваў — “Камп'ютэрная музыка”, “Тэатраасерства” і іншы.

Натуральна, ёсць праблемы. З агульнай колькасці выпускнікоў ВНУ 6 працэнтаў “згубіліся” на этапе ад размеркавання да працаўладкавання — не даехалі да ўстаўноў культуры.

З выпускнікоў сярэдніх спецыяльных навучальных устаноў пацвердзілі прыбыццё на месцы працы каля 84 працэнтаў. Але гэта паластавы для рэальнай працы нашай.

У бягучым годзе асабліва ўвага надаецца размеркаванню выпускнікоў навучальных устаноў галіны. Ужо на этапе папяродняга размеркавання кіраўнікі ВНУ культуры, адпаведныя камісіі пракралі ўсе намаганні, каб забяспечыць першым працоўным месцам усіх выпускнікоў, у тым ліку і тых, хто меў адпаведныя ільготы, альбо навучаўся за ўласны кошт.

Галоўная асаблівасць размеркавання 2007 года — максімальнае накіраванне выпускнікоў у рэгіянальныя ўстановы культуры, вырашэнне, у першую чаргу, кадравых праблем сельскіх бібліятэк і клубаў, раённых музеяў і Дамов культуры, дзіцячых школ мастацтваў. Працаўладкаванне маладых спецыялістаў у рэгіёнах — адзін з прыярытэтных накірункаў работы Міністэрства культуры.

— 2007-ы аб'яўлены годам чытанія. Бібліятэк, паліпаркаваных міністэрству, у краіне — большасць. Зараз прап'юваюцца рэальныя захады па камплектаванні іх фондаў, асабліва ж у цесным супрацоўніцтве з выдавцамі альбо з іншымі ўстановамі Міністэрства інфармацыі. Аднак, колькасць бібліятэк у сельскай масівавасці скарачаецца. Як могуць быць вырашаны праблемы сучасных кнігасховішчаў?

— Бібліятэкі — магутныя інфармацыйныя цэнтры, і кожная з іх сама па сабе унікальная. Гродзенская абласная навуковая бібліятэка імя Я.Карскага, напрыклад, не так даўно адзначыла сваё 175-годдзе з дня заснавання, калектву Крычаўскай раённай бібліятэкі па выніках працы за 2006 год атрымала Спецыяльную прэмію Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь дзяржам культуры і мастацтва.

Але ўрадавае дасягненне ў рабоную групу Міністэрства культуры.

— Яшчэ адна характарыстыка 2007-га: гэта літаратурны год Куцалы і Коласа. Якія падзеі па святкаванні 125-годдзя беларускіх класікаў стануць асноўнымі?

— Асноўныя пункты плана мерапрыемстваў — гэта правядзенне рэспубліканскіх святаў паэзіі ў Купалаўскім мемарыяльным запаведніку Маладзечанскага і Коласавіцкім Стаўбцоўскага раёнаў, канцэрты з твораў беларускіх кампазітараў на вершы нашых славянскіх землякоў у рамках IX Нацыянальнага фестывалю беларускай песні і паэзіі «Маладзечна-2007», іншыя.

У абласных цэнтрах і г.Мінску пройдуць урочышчы сходы, прысвечаныя юбілеям народных паэтаў Беларусі з шырокім удзелам у гэтых мерапрыемствах беларускіх пісьменнікаў, паэтаў, кампазітараў, артыстаў, вучоных і замежных гасцей.

У гэтых рэспубліках будзе арганізавана паказ спектакляў па творах Янкі Куцалы і Якуба Коласа. Нацыянальны акадэмічны народны аркестр імя І.Жыновіча разам з Нацыянальным акадэмічным народным хорам імя Г.Цітовіча правядуць рэспубліканскую творчую акцыю “Таласы баяшчэўчыны”. У Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі ў ліпені і лістападзе пройдуць рэспубліканскія выстаўкі выданняў твораў нашых класікаў, а бібліятэкі краіны арганізуюць кніжныя выстаўкі, падрыхтоўку літаратурных вечары і творчыя сустрэчы з беларускімі пісьменнікамі, наладзяць пазычаныя чытанні, конкурсы і віктарыны. На Міншчыне ў чэрвені пройдзе VII з'езд маладых паэтаў “Нас слова Купалы да творчасці кліча” і шмат іншых мерапрыемстваў, прысвечаных слаўным землякам.

І, безумоўна, варты прыцягнуць увагу да нашай літаратуры, драматургіі, мовы. На жаль, сёння даволіцца гаварыць пра тое, што беларуская драматургія ў рэпертуары тэатраў займае не самае пачэснае месца. Так, у Брэсцкім абласным драматычным тэатры з 25 найменшых толькі 3 — п'есы беларускіх аўтараў, у Магілёўскім абласным драматычным тэатры — 2 такія спектаклі, і ўсяго 3 з 26 — у Дзяржаўным тэатры лясек.

Зразумела, што сістэма прапаганды твораў беларускіх аўтараў патрабуе свайго далейшага развіцця. Для гэтага неабходна пералезцець працу Цэнтра беларускай драматургіі.

У Беларусі адбыліся дні культуры. Выступленні кітайскіх артыстаў пастыхова прайшлі ў Мінску і Віцебску.

На 2007 год запланаваны Дні культуры нашай краіны ў Егіпце. Сфарміраваны склад творчай дэлегацыі, у якую ўвайшлі артысты Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра балета Рэспублікі Беларусь і музыканты аркестра Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы Рэспублікі Беларусь. Выступленні беларускага балета адбудуцца ў Каіры і Александрыі. Акрамя гэтага, на працягу года плануецца Дні культуры Беларусі ў Карэі, у Таджыкістане, у Калінінградскай вобласці.

І яшчэ адзін аспект. Усё большую значнасць набываюць міжрэгіянальныя і памежныя супрацоўніцтва ў сферы культуры, якое садзейнічае павышэнню эфектыўнасці ўзаемадзеяння памежных абласцей. Так, Віцебская вобласць актыўна супрацоўнічае са Смаленскай і Пскоўскай, Гомельскай — з Бранскай і Смаленскай абласцямі Расійскай Федэрацыі.

Важкімі з'яўляюцца нашы культурныя актыўныя міжкраіны.

Так, Нацыянальны акадэмічны Вялікі тэатр оперы Рэспублікі Беларусь пастыхова правёў гастролі ў Аўстрыі, Германіі, Іспаніі, Тайландзе, Нацыянальны акадэмічны Вялікі тэатр балета Рэспублікі Беларусь годна прадставіў беларускае мастацтва на гастроліх у Рэспубліцы Карэя і Тайландзе.

Асобна скажу пра спектаклі, якія з захвапленнем сустрэлі ўкраінскія глядачы падчас гастролі тэатра імя Янкі Куцалы ў Кіеве.

Наперадзе вельмі адказны канцэрт Дзяржаўнай харавой капэлы імя Шырмаў у галоўнай зале Варшаўскай філармоніі.

Мы зыходзім з таго, што культура з'яўляецца важкім стратэгічным рэсурсам нашай дзяржавы, частка дзяржаўнай ідэалогіі. Лічу, што высокая ацэнка ролі культуры ў стагнаўленні і развіцці беларускай дзяржаўнасці мае глыбінныя карані. Усё сацыяльна-эканамічныя і палітычныя пераўтварэнні апошняга дзесяцігоддзя паўплывалі і на дынаміку культурных працэсаў. Таму сёння не ўлічваць культурны фактар пры рэалізацыі маштабных задач дзяржаўнага будаўніцтва немагчыма.

Гутарыла Ірына ТУЛУПАВА